

AJER
AKADEMIC JOURNAL OF
EDUCATIONAL RESEARCH

ISSUE 2

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

MARCH 2024

WWW.AJERUZ.COM

BO‘LAJAK DEFEKTOLOGLARDA AXBOROT-KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

*Almardanova Yulduz G‘ayrat qizi, Ataboyeva Dilbar Nematjonovna, Tavasharova
Nilufar Mirkomilovna, Xolboyeva Dilfuza Abdusalom qizi*
Chirchiq davlat pedagogika universiteti Maxsus pedagogika: Logopediya yo‘nalishi
4-bosqich talabalari

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bo‘lajak defektologlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish ahamiyati ochib berilgan. Xususan, axborot-kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishga oid tajribalar bayon etilgan.*

Kalit so‘zlar: *kompetensiya, kasbiy kompetentlik, motivatsiya.*

Annotation: *This article reveals the importance of developing the professional competence of future defectologists. In particular, the experience of developing information and communication competence is outlined.*

Key words: *competence, professional competence, motivation.*

Dunyoda innovasion yondashuvlar asosida bo‘lajak defektologlarning axborot-kommunikativ kompetentligini rivojlantirishga yo‘naltirilgan modernizasion didaktik tizimni takomillashtirish, metakompeten-siyalarni shakllantirish asosida mediasavodxonlikni tarkib toptirishning samarali shakl, metod va vositalarini ishlab chiqish bo‘yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Shu jihatdan talabalarda axborot-kommunikativ kompetentlikni kognitiv, motivasion, faoliyatga doir va kreativ darajalarga muvofiq rivojlantirishning nazariy-pedagogik jihatlarini aniqlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. San‘at bilan bog‘liqlikda talabalarning axborot-kommunikativ kompetentligini rivojlantirish tadqiqotchilik faoliyati bilan bog‘liq bo‘lib, axborotlarga ishlov berish va ijod namunalari yaratishda bo‘lajak mutaxassislarining individual “ijodiy palitra”sini tarkib toptirishni taqozo etadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning 2017 yil 3 avgust kuni mamlakatimiz ijodkor ziyolilari vakillari bilan o‘tkazgan uchrashuvidan milliy madaniyatimiz, adabiyot va san‘atimizni rivojlantirish bilan bog‘liq dolzarb masalalar, ularni hal etish yo‘llari, bu borada ijodiy uyushmalar va davlat tashkilotlari oldida turgan muhim vazifalar yanada teranlashdi.

Xalqimizning ma‘naviy kamolotida ijodkorlarning xizmati beqiyos. Taraqqiyotimizning hozirgi bosqichida barcha sohalar vakillari qatori madaniyat va san‘at ahlidan ham yanada faollik, yangi-yangi ijodiy g‘oya va tashabbuslar bilan yashash, izlanish ruhi talab etilayotgani fikrimiz isboti desak mubolag‘a bo‘lmaydi.

Pedagog va talabaning ta‘limiy faoliyatini zamonaviy axborot-kommunikasiya texnologiyalari asosida takomillashtirish ta‘limni axborotlashtirishning asosiy bosqichlaridan biri hisoblanadi.

Bu jarayon zamonaviy pedagogika oldiga jamiyatni axborotlashtirish asosida rivojlanishning sifat jihatidan yangi bosqichida tezkor faoliyat yurituvchi va zamon talabiga tezkor moslashuvchan kadrlarni tayyorlashdek muhim vazifani qo‘ymoqda. Bu

vazifa o'z navbatida jamiyatning ijtimoiy buyurtmasi hisoblanib, asosan ta'lim muassasalarini zamonaviy axborot-kommunikasiya texnik vositalari bilan ta'minlanishi hamda ta'lim oluvchilarning doimiy o'sib borayotgan axborotlar oqimini tezkor qabul qilish va qayta ishlashga tayyorgarlik darajasiga bog'liqdir.

O.Hayitov va N.Umarovalar klaster yondashuvi asosida kompetensiyalarni quyidagicha guruhlashni taklif etishadi: axborotlar bilan ishlashga doir kompetensiyalar: axborotlarni to'plash va tahlil etish, qarorlar qabul qilish; axborotlarni qayta o'zgartirish; muvaffaqiyatga erishishga doir kompetensiyalar: rejalashtirish, faoliyatni tashkillashtirish, natijalarni tahlillash; insonlar bilan ishlashga doir kompetensiyalar: munosabatlarni boshqarish, komandada ishlash, atrofdagilarga ta'sir ko'rsatish; o'z-o'zini takomillashtirishga doir kompetensiyalar: o'z-o'zini tekshirish, kasbiy o'sish, innovasion mobillik.

Defektologlarda kasbiy kompetentlik quyidagi holatlarda yaqqol namoyon bo'ladi: - murakkab jarayonlarda; - noaniq vazifalarni bajarishda; - bir-biriga zid ma'lumotlardan foydalanishda.

Kutilmagan vaziyatda harakat rejasiga ega bo'la olishda kasbiy kompetensiyaga ega mutaxassis:

- o'z bilimlarini izchil boyitib boradi;
- yangi axborotlarni o'zlashtiradi;
- davr talablarini chuqur anglaydi;
- yangi bilimlarni izlab topadi;
- ularni qayta ishlaydi va o'z amaliy faoliyatida samarali qo'llaydi.

Ko'plab tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, defektologlarning kasbiy kompetentligida ham bir qancha kompetensiyalar o'z aksini topadi. Bular: psixologik, metodik, informasion, kreativ, innovasion va kommunikativ kabilar shular jumlasidandir. Ular o'zida quyidagi mazmuni ifodalaydi:

psixologik kompetentlik – kasbiy faoliyatda teran psixologik muhitni shakllantirish, soha vakillari, kasbdoshlar, kursdoshlar bilan ijobiy muloqotda bo'lish, har xil noijobiy psixologik qarshiliklarni o'z vaqtida anglash va uni bartaraf eta olish;

metodik kompetentlik – san'at va madaniyat ta'limi jarayonini metodik jihatdan adolatli tashkillashtirish, ta'lim turi va shakllarini, metod va vositalarni to'g'ri tanlash hamda maqsadga muvofiq qo'llash;

axborot kompetentlik – bo'lajak san'at va madaniyat xodimining kasbiy faoliyatida foydalanadigan axboriy jarayonida qo'llaniladigan foydali ma'lumotlarni turli, maqsadli amallarni amalga oshirish va manbalardan oqilona foydalanish;

kommunikativ kompetentlik – bo'lajak kasbiy soha va ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari, jumladan, hamkasblar va talabalar bilan samimiy muloqotda bo'lish, ularni tinglay bilish, ularga ijobiy ta'sir ko'rsata olish;

innovasion kompetentlik – kasbiy jarayonni takomillashtirish, ta'lim va kasbiy malaka sifatini isloh qilish, kasbiy faoliyatining unumdorligini oshirishga oid yangi g'oyalarni ilgari surish va ulardan amaliyotda samarali foydalanish;

kreativ kompetentlik – san'at va madaniyat sohasi faoliyatiga ijodiy, tanqidiy yondashish, o'zining ijodkorlik qobiliyatlariga ega ekanliklarini ko'rsata olish.

Sanab o‘tilgan kompetensiyalarni bo‘lajak defektologlarda rivojlantirish kompleks jarayon bo‘lib, uning mazmuni bitiruvchilarga qo‘yiluvchi malaka talablarida ham o‘z aksini topgan.

Defektologiya oliy ta‘lim muassasalari talabalarida axborot-kommunikativ kompetentlikning rivojlanishi inson psixologiyasida muayyan o‘zgarishlarni yuzaga keltiradi. Axborot-kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish jarayoni talabaning intellektual faoliyati rivojlanishi bilan ham bog‘liq. Intellektual ko‘nikmalar o‘zida xotiraning rivoji; idrok etishning rivoji; tasavvurlarning rivoji; diqqatning rivojini aks ettiradi.

Talabalarda motivasiya rivoji axborot-kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishga ta‘sir etuvchi asosiy psixologik xususiyatlardan biri hisoblanadi.

E.G‘oziev va R.Asovalarning tadqiqotlarida ta‘kidlanganidek, motiv va motivasiya tizimi shaxsning faoliyati, muomalasi, xatti-harakatining ichki regulyatsiyasi funksiyasini bajarib, ehtiyojini qondirish, xohish-istak, ezgu niyat, orzu-tilak, mayl, his-tuyg‘u, ustanovka, ideal, imon-e‘tiqod, vijdon, maqsad qo‘ya olish va boshqalarni amaliyotda ro‘yobga chiqarishning bosh omili hisoblanadi.

Oliy defektologik ta‘lim talabalarida axborot-kommunikativ kompetentlikning rivojlantirishning psixologik xususiyatlari talabalarning kasbiy faoliyatlarini amalga oshirishlarida innovasion g‘oyalarga boy shaxs sifatida shakllanishlariga muhim turtki vazifasini bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 1.Pulatova, D. A. (2022). The use of ict in classes on the development of audio perception and formation of pronunciation in children with hearing impairments. Ijodkor o‘qituvchi, 2(19), 441-445.
2. 2.Pulatova, D. A. Eshitishda nuqsoni bo‘lgan bolalarning o‘quv faoliyatiga motivatsiyasini oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanish. Экономика, 514-517.
3. 3.Usmanovna, Q. F., Azamkulovna, P. D., & Maxkamovna, M. D. (2022). Inklyuziv ta‘limda kadrlar masalasi. O‘zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali, 2(14), 834-842.
4. 4.Azamkulovna, P. D. (2022). Bo‘lajak o‘qituvchi-defektologlarga ilmiy-tadqiqot faoliyatini olib borishni o‘rgatish kasbiy faoliyatga tayyorgarlik ko‘rish omili sifatida. Scientific Impulse, 1(5), 413-418.
5. 5. Pulatova, D., & Boboxonova, M. (2023). Aktdan foydalanish jarayonida o‘qituvchi imkoniyatlarini maktab o‘quvchilari, talabalar va o‘qituvchilarni axborot bilan ta‘minlash. Академические исследования в современной науке, 2(12), 78-86.
6. Pulatova, D. ., To‘raqulova, D. ., Mammadiyeva, D. ., & Abduvaxobova, N. . (2023). Inklyuziv ta‘limning terminologik asoslari. Бюллетень студентов нового Узбекистана, 1(5), 60–62. извлечено от <https://www.in-academy.uz/index.php/yota/article/view/13970>
7. Pulatova, D., To‘raqulova, D. ., Najmiddinova, N. ., & Ikromova, F. . (2023). Inklyuziv ta‘limda aktdan foydalanish. Бюллетень студентов нового

Узбекистана, 1(5), 84–86. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/yota/article/view/14040>

8. Pulatova, D., To‘raqulova, . D., Saydalova, B., & Zuhriddinova, D. . (2023). Inklyuziv ta’limda imkoniyati cheklangan bolalarni saralash. Наука и инновация, 1(6), 80–82. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/si/article/view/14418>
9. Azamkulovna, P. D. (2023). Tendencies of organizing integrated education in higher education. Science and Innovation, 2(5), 237-243.

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
2-son

Nashr qilingan sana: 25.03.2024.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172